

ЦЕНТР ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА
Національної академії наук України
і
Українського товариства охорони
пам'яток історії та культури

**ПРАЦІ ЦЕНТРУ
ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА**

Збірник наукових праць

Випуск 32

Київ – 2017

Рекомендовано до друку

Вченою радою Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПСК
(протокол № 10 від 16 листопада 2017 р.)

Редакційна колегія

О.М. Титова (*головний редактор*), В.І. Акуленко, Л.М. Бєсов,
Н.О. Гаврилюк, Л.О. Гріфен, Б.В. Колосок, В.О. Константинов,
С.І. Кот, В.І. Мезенцев, А.А. Непомнящий, В.І. Попик, С.І. Посохов,
Л.В. Прибега, Н.О. Рижева, Н.М. Сенченко, Ю.Г. Тютюнник,
О.В. Шуба, С.Ю. Зозуля (*відповідальний секретар*)

Адреса редакції

вул. Лаврська, 9, корп. 19, м. Київ, 01015, Україна
тел. +380 (44) 2807879, тел./факс +380 (44) 2806463
e-mail: zp_vydannja@ukr.net

Адреса розміщення електронної версії видання в мережі Інтернет
http://pamjatky.org.ua/?page_id=583

Видання зареєстровано Міністерством юстиції України
(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової
інформації – серія КВ № 16073–4545Р від 21.12.2009 р.)

Науковий збірник «Праці Центру пам'яткознавства» внесений
до переліку фахових видань з історичних наук та мистецтвознавства
(Наказ МОН України від 07.10.2015 р. № 1021)

ЗМІСТ

ТЕОРІЯ, ІСТОРІЯ ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА

- Татійвська І.П.* Аспекти захисту і збереження національних культурних цінностей в умовах воєнного конфлікту.....5
- Горькова А.О.* Роль пам'яткоохоронних громадських організацій в українському суспільстві.....12
- Харковенко Р.В.* Актуальність внесення змін до затвердженої форми акту технічного стану об'єкта культурної спадщини.....19

АРХІТЕКТУРНА ТА МІСТОБУДІВНА СПАДЩИНА

- Шамрасва А.М.* Житлова цегляна забудова Києва XVIII ст.26

ПАМ'ЯТКИ АРХЕОЛОГІЇ

- Ключко Л.С., Іваненко А.С.* Полос, калаф, модій (реконструкція за ажурними прикрасами зі скіфських поховань)41
- Серов О.В.* З історії досліджень археологічних пам'яток в Київській губернії: на матеріалах доби Київської Русі.....53
- Осадчий Є.М.* «Болотні» церкви Середнього Посейм'я.....72

МУЗЕЄЗНАВСТВО

- Ключко Ю.М.* Розвиток музеології як рефлексія на трансформаційні процеси музейного середовища..... 80
- Муравська С.В.* Персонал музеїв закладів вищої освіти і його професійна ідентифікація.....89
- Мокроусов А.І.* Створення, становлення і розвиток Конотопського міського краєзнавчого музею імені О.М. Лазаревського з 1900 по 1939 рік на тлі загальнодержавних подій того часу.....97
- Агеева Н.Є.* Колекція Г.І. Квятковського в зібранні Національного музею «Київська картинна галерея»110

ІСТОРИЧНІ ПОСТАТІ

- Акуленко В.І.* Із плеяди світочів пам'яткоохоронства: Олена Компан... 119
Палієнко С.В. Діяльність Ю.М. Захарука з організації секції теорії та методики на Пленумі Інституту археології АН СРСР 1972 року ... 136

ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО В ДОКУМЕНТАХ

- Титова О.М.* Деякі аспекти діяльності Українського товариства охорони пам'яток історії та культури в документах 2011–2015 років .. 149

ІСТОРИЧНЕ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО

- Євсєєва Т.М., Євсєєва Є.Ю.* Кам'яні вишиванки – шедеври Півдня України. Роботи Григора Довженка в Новій Каховці..... 162
Яцій В.О. З ойконімії Прикарпаття (назва населеного пункту *Калуш*).. 167

НЕКРОПОЛІСТИЧНІ ПАМ'ЯТКИ

- Литвиненко Я.В.* Аналіз знахідок у поховальних спорудах лаврських Близьких печер (за матеріалами звіту про спелео-археологічні дослідження 1978–1979 років)..... 174

ЦЕРКОВНЕ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВО

- Сенченко Н.М.* Діяльність Синоду з охорони церковних пам'яток (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)..... 186
Стецюк В.Б. Військові храми типового проекту в Україні: історія та сучасний стан 196

РЕЦЕНЗІЇ, ПОВІДОМЛЕННЯ

- Принь О.В.* Колективна монографія про пам'яткоохоронну діяльність історико-культурних заповідників Чернігово-Сіверщини 205
Кепін Д.В. Рец. на кн.: Маньковська Р.В. Музеї України у суспільно-історичних викликах ХХ – початку ХХІ століть. – Львів: Простір-М, 2016. – 408 с..... 211
Зозуля С.Ю. Серія бібліографічних покажчиків з пам'яткознавства малих міст України 214
Вялець А.Ф., Гріффен Л.О. Перший Всеукраїнський музейний форум ..216
Гоменюк В.М., Філіпова Г.В. «Забуті пам'ятки історії та культури України»: творчий огляд для української молоді та просвітницька функція пам'яткознавства 228

**ШАНОВАНИЙ УЧЕНИЙ, ТАЛАНОВИТИЙ ПЕДАГОГ,
ДОСТОЙНА ЛЮДИНА (ДО 65-РІЧЧЯ С.Я. ОЛЬГОВСЬКОГО)...** 241**АВТОРИ ЗБІРКИ** 243**УМОВИ ВКЛЮЧЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ДО ЗБІРНИКА** 245**ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ** 246

АВТОРИ ЗБІРКИ

Агєсєва Наталія Євгенївна

провідний науковий співробітник науково-дослідного відділу
Національного музею «Київська картинна галерея»

Акуленко Віктор Іванович

доктор юридичних наук, професор, провідний науковий співробітник
Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України

Вялець Адріана Феодосївна

заступник генерального директора Національного музею українського
народного прикладного декоративного мистецтва

Гомєнюк Валєнтина Миколайївна

молодший науковий співробітник Центру пам'яткознавства
НАН України і УТОПІК

Горькова Анастасія Олексїївна

кандидат історичних наук, учений секретар Центру пам'яткознавства
НАН України і УТОПІК

Грїффєн Леонїд Олександроич

доктор технічних наук, професор, провідний науковий співробітник
Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК

Зозуля Сергїй Юрїйович

старший науковий співробітник Центру пам'яткознавства
НАН України і УТОПІК

Євсєєва Єлизавєта Юрїївна

спеціаліст Відокремленого підрозділу ГО «Українське товариство
охорони культурної спадщини» «Новокаховське Товариство Охорони
Культурної Спадщини»

Євсєєва Тєтяна Миколайївна

спеціаліст Відокремленого підрозділу ГО «Українське товариство
охорони культурної спадщини» «Новокаховське Товариство Охорони
Культурної Спадщини»

Іванєнко Анастасія Сергїївна

рєставратор вищої категорії, заступник завідувача Музею історичних
коштовностей України з рєставрації та експєртиз

Кєпїн Дмитро Володимирович

кандидат історичних наук, молодший науковий співробітник
Відділу музеології та науково-технічної інформації
Національного науково-природничого музею НАН України

Ключко Любєв Степанївна

кандидат історичних наук, завідувач науково-дослідного відділу «Історія
ювелірної мистецтва в Україні» Музею історичних коштовностей України

Ключко Юлія Миколайївна

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музеєзнавства, пам'яткознавства
Київського національного університету культури та мистецтв

Литвиненко Ярослав Володимирович

заступник начальника відділу експозиційної роботи Національного Києво-Печерського історико-культурного заповідника

Мокроусов Артур Ігорович

аспірант Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

Муравська Світлана Василівна

кандидат історичних наук, в.о. доцента кафедри соціально-гуманітарних дисциплін Львівського інституту економіки і туризму

Осадчий Євген Миколайович

кандидат історичних наук, старший науковий редактор групи «Зводу пам'яток історії та культури України» при управлінні культури і туризму Сумської обласної державної адміністрації

Палієнко Сергій Володимирович

кандидат історичних наук, доцент кафедри інновацій та інформаційної діяльності в освіті Національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова

Принь Олександр Віталійович

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник відділу академічної науки Інституту архівознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського НАН України

Сенченко Наталія Миколаївна

кандидат історичних наук, старший науковий співробітник Центру пам'ятокознавства НАН України і УТОПШ

Серов Олег Валентинович

Голова Київської обласної організації ГО «Українське товариство охорони пам'яток історії та культури»

Стецюк Вадим Борисович

кандидат історичних наук, доцент кафедри історії України Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка

Татіївська Інеса Петрівна

заступник начальника відділу з питань переміщення культурних цінностей Міністерства культури України

Титова Олена Миколаївна

кандидат історичних наук, директор Центру пам'ятокознавства НАН України і УТОПШ

Філіпова Ганна Володимирівна

аспірант Центру пам'ятокознавства НАН України і УТОПШ

Харковенко Роман Володимирович

головний спеціаліст сектору Державного реєстру нерухомих пам'яток культурної спадщини України Міністерства культури України

Шамрасва Амелія Маріанівна

мистецтвознавець

Яцій Василь Олександрович

кандидат філологічних наук, молодший науковий співробітник відділу ономастики Інституту української мови НАН України

УМОВИ ВКЛЮЧЕННЯ МАТЕРІАЛІВ ДО ЗБІРНИКА

Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПК запрошує до співпраці науковців, дослідників проблем теоретичного й практичного пам'ятокознавства й музеєзнавства.

Одноєю з форм такої співпраці є друкування результатів індивідуальних або колективних студій із задекларованого напрямку в фаховому збірнику наукових праць «Праці Центру пам'ятокознавства».

До друку у збірнику наукових праць «Праці Центру пам'ятокознавства» приймаються оригінальні авторські, одноосібні чи виконані у співавторстві роботи:

- виконані **штатними науковими співробітниками** Центру пам'ятокознавства НАН України і УТОПК – *без застережень*;
- виконані **аспірантами й здобувачами** Центру пам'ятокознавства НАН України і УТОПК – *за умови обов'язкового візування їх науковим керівником* на першій сторінці роздруковки наданого до друку матеріалу щодо **відповідності** даного матеріалу тематиці дисертаційної роботи та **належного рівня** тексту наданого дослідження для друку у фаховому науковому виданні;
- виконані **штатними науковими співробітниками** (крім таких, що мають учені ступені кандидата та доктора наук – див. наступний абзац даних Умов), а також **аспірантами та здобувачами** установ, котрі мають укладені чинні на момент виходу конкретного випуску збірника угоди про співпрацю з Центром пам'ятокознавства НАН України і УТОПК, – *за умови рекомендування до друку даного матеріалу рішенням Вченої ради (Науково-методичної ради) такої установи з обов'язковим візуванням цього на першому аркуші роздруковки наданого до друку матеріалу вченим секретарем або керівником* (заступником керівника з наукової роботи) цієї установи;
- виконані **іншими науковцями, що мають вчений ступінь кандидата чи доктора наук** – *за умови визначення будь-ким із членів редакційної колегії* збірника наукових праць «Праці Центру пам'ятокознавства» **відповідності** наданого до друку матеріалу напрямкам досліджень за спеціальністю: «26.00.01. – Музеєзнавство. Пам'ятокознавство»;
- виконані **іншими науковцями, що не мають вченого ступеня** – *за умови надання письмової рецензії*, за підписом науковця, що має вчену ступінь кандидата чи доктора наук і котрий активно практикує протягом останнього часу власні наукові дослідження за спеціальністю: «26.00.01. – Музеєзнавство. Пам'ятокознавство», з обов'язковим завірненням підпису автора рецензії за місцем його роботи або вченим секретарем Центру пам'ятокознавства НАН України і УТОПК.

Усі надані до друку матеріали мають відповідати «Вимогам до оформлення матеріалів», що оприлюднені наприкінці кожного випуску збірника наукових праць «Праці Центру пам'ятокознавства».

Надані до друку матеріали проходять внутрішнє й зовнішнє рецензування, після чого включаються до змісту випуску збірника наукових праць «Праці Центру пам'ятокознавства» за рішенням редакційної колегії. Всі поточні питання щодо друку в збірнику вирішуються відповідальним секретарем редакційної колегії (у виняткових випадках – головним редактором).

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ МАТЕРІАЛІВ

Оформлені згідно з вимогами ДАК МОН України до публікацій у фахових виданнях (структура, науковий апарат тощо) матеріали (*роздрук (для аспірантів і здобувачів – обов'язково, для решти авторів – бажано) і електронну версію (обов'язково)*) прохання надсилати на поштову чи електронну адресу Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК, або передати особисто до редакції (адреси вказані на стор. 2 цього збірника).

УВАГА! Без електронної версії матеріал друкуватися не буде!

Лише у виняткових випадках (узгоджених із редакцією) можливе подання матеріалу лише на паперовому носії, але чітко надрукованого, без рукописних вставок, виправлень, закреслень тощо.

Обсяг матеріалу – до 0,75 авт. арк. (до 30 тис. знаків із пробілами).

Інформацію про автора (авторів) необхідно вмістити перед заголовком дослідження без скорочень за таким алгоритмом: *прізвище, ім'я (повністю), по-батькові (повністю); наукова ступінь, наукове звання; посада й місце роботи – обов'язково (для непрацюючого пенсіонера – науковий фах); електронна адреса (обов'язково (за відсутності такої вказати поштову адресу); телефон (бажано).*

Електронну версію надавати на будь-якому з оптичних або цифрових носіїв. На e-mail бажано надсилати в заархівованому вигляді (архів із розширенням *.tar або *.zip).

УВАГА! Архів має бути звичайний, без формату саморозпакування!

КІНЦЕВИЙ ТЕРМІН ПОДАВАННЯ МАТЕРІАЛІВ ДО ДРУКУ В ПОТОЧНОМУ ВИПУСКУ ЗБІРНИКА (DEAD LINE) – 31 березня (для весняного випуску), **31 жовтня** (для осіннього випуску). Матеріали, що надійдуть до редакції після вказаного терміну будуть включені до формування наступного випуску за поточним.

Усі матеріали, що не відповідатимуть даним вимогам до оформлення, будуть відхилятися без застереження. Як виключення авторіві (авторам) буде запропоновано самостійно дооформити надісланий матеріал, але з умовою виконати це не пізніше визначених термінів подання матеріалів до друку.

ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЕЛЕКТРОННОГО ВАРІАНТУ:

✓ **текст**

виконаний у будь-якому текстовому редакторі чи процесорі, але збережений у форматі звичайного тексту **виключно** із розширенням *.txt (**режим блокнота**); гарнітура Times New Roman (розмір кеглю, міжрядкового інтервалу значення не має)

✓ **науковий апарат**

ПОСИЛАННЯ, ЗАУВАЖЕННЯ, ПРИМІТКИ – винятково ні-святтекстові з нумерацією за зростанням (гарнітура Times New Roman Суг; індекси посилань у тексті у квадратних дужках звичайними цифрами (напр.: [15] тощо) **УВАГА! В одних дужках**

має бути лише один номер посилання; у тексті посилання – одне чи кілька джерел (або текст зауваження чи примітки). Текст посилань наприкінці тексту статті після заголовку «Джерела та література» у вигляді нумерованого списку (форму посилання оформляти згідно вимог ВАК України – див.: Бюлетень ВАК України, № 3 за 2010 р. (для архівних джерел) та № 10 за 2007 р. (для друкованих джерел))

✓ *графіка:*

ІЛЮСТРАЦІЇ – у режимі “градації сірого” (тобто чорно-біле зображення), окремим файлом кожна, на тому ж або окремому носію; розширення 200 dpi, формат *.JPEG або *.TIFF, розмір 10×15 см (де 10 см – базова (менша) сторона, інша сторона – за пропорціями)

ТАБЛИЦІ, СХЕМИ, ДІАГРАМИ – у вигляді графічного файлу або віртуального роздруку у форматі *.pdf у масштабі 1:1, максимальна ширина зображення – 10 см

УВАГА! *Максимальна кількість ілюстрацій (рисуноків (малюнків), світлин) разом – 8 позицій!*

Максимальна кількість іншої графіки (таблиць, схем, діаграм тощо) – разом – 10 позицій!

Згідно з вимогами ВАК України до фахових видань, **ОБОВ'ЯЗКОВОЮ УМОВОЮ** для публікації Вашого матеріалу є наявність **УДК, анотацій і ключових слів українською, російською й англійською мовами** (до 400 друк. знаків кожна; переклад прізвища, ініціалів автора та заголовку публікації обов'язковий), **а також РОЗШИРЕНОЇ АНГЛОМОВНОЇ АНОТАЦІЇ (РЕЗЮМЕ) (2,5–3 тис. знаків) У ЕЛЕКТРОННОМУ ВИГЛЯДІ.**

Приклад оформлення матеріалів для друку у виданнях Центру пам'яткознавства НАН України і УТОПІК можна знайти на сайті «Відлуння віків» (<http://ramjatku.org.ua>; закладка «Центр пам'яткознавства» (відповідне гіперпосилання наприкінці тексту)).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ПРАЦІ ЦЕНТРУ ПАМ'ЯТКОЗНАВСТВА

збірник наукових праць

Випуск 32

2017 р.

Комп'ютерне складання – *В.М. Гоменюк*
Редагування, дизайн обкладинки – *С.Ю. Зозуля*
Відповідальний за випуск – *О.М. Титова*

Редакційна колегія збірника залишає за собою право на стилістичне, лексичне, орфографічне та пунктуаційне редагування матеріалів.

Надані авторами рукописи не рецензуються і не повертаються.

Листування з авторами на сторінках збірки не ведеться.

За достовірність фактів, посилань, приміток, коментарів
відповідає автор (автори) публікації.

Редакція не завжди поділяє точку зору автора (авторів) публікацій.

Підписано до друку 04.12.2017 р.
Формат 60×84/16. Ум. друк. арк. 14,42.
Обл.-вид. арк. 16,78. Наклад 100 прим.
Зам. № 1471.

Видавець

Центр пам'ятокознавства НАН України і УТОПК
(Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 2429 від 07.02.2006 р.);
вул. Лаврська, 9, корп. 19, м. Київ, 01015, Україна;
тел./факс: +380 (44) 2807879; e-mail: m-center@ukr.net

Виготовлювач

ПП Лисенко М.М., м. Ніжин, вул. Шевченка, 20,
тел.: +38-04631-90995, +380-067-4412124;
e-mail: milanik@land.ru
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників та розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 2776 від 26.02.2007 р.